

Ladislav Babić

O izgledu slona

Jedna od narodnih [priča](#) koja može poslužiti kao temelj za najrazličitija razmatranja, je ona o slonu i slijepcima. Radi se o tome kako slijepci doživljavaju slona, svaki od njih pipajući negi drugi dio njegove anatomije. *"Njihovi su [opisi](#) različiti, kažu da je slon sličan konopu, zidu, stablu, listu, koplju ili zmiji (ovisno dali mu pipaju rep, bokove, nogu, uho, kljovu, ili surlu). Raspravljaju o tome što je zapravo slon i ne mogu se složiti."* Zadržat ću se na korespondenciji pouka ove priče sa ljudskim shvaćanjem istine.

Mnoge stvari, a da ljudi nisu niti svjesni – što dovodi često i do krvavih sukoba među njima – ovise o definiciji. A definicija je, rekao bi *Einstein*, vrlo relativna stvar koja u dinamičnom svijetu i sama mijenja značenje. Ja ću se poslužiti vlastitom definicijom, koja bi se mogla sažeti riječima *"istina je ono što jeste onakvo kakvo jeste, i nikakvo drukčije ne može biti"*. Ona ima prednost što je primjenljiva u svakom času prosuđivanja nekog fakta ili događaja, jer on (fakt ili događaj) zaista ne može biti drukčiji negoli se zbio, kad se već jednom desio. Sve drugo je samo naša *interpretacija*, ovisna o *poznavanju činjenica, obrazovanju, svjetonazoru* ili *sklonosti lažima*. Daklem, vidljivo je kako razmatranje istine treba povezati sa njenom interpretacijom i sa sklonošću *manipulacijama* njome.

Nadalje, istina – čini se – može biti *relativna* ili *apsolutna*. Da ona može biti apsolutna, izgleda da baš i nije sasvim jasno. Ako usred ljeta tvrdim da je list oraha zelen, to je u taj čas nedvojbena istina – za onog tko nije daltonist. Prema tome, rečenu tvrdnju možemo smatrati koliko apsolutnom toliko i relativnom, ovisno o tvrditelju. Ali samo u dani čas, jer već koliko sutra (na jesen) boja istog lista neće više biti zelena. Naravno, primjer sa listom odnosi se na tvrdnju o *ograničenom dijelu stvarnosti* (listu) i o njegovoj *ograničenoj kvaliteti* (boji), i nije ni apsolutna ni relativna (nego ograničena) razmišljamo li o svemiru kao cjelini. Prema tome, govoreći o istini, moramo voditi računa *tko, o čemu, i u koje vrijeme* je izriče. Nadalje, istina može biti više ili manje cjelovita, s tim što manipulatori uvijek nastoje njen fragmentarni dio dići na univerzalni nivo. U statistici - a ljudska povijest nije nego oblik životne statistike međuodnosa ljudi planete i zbivanja nastalih njihovim individualnim i kolektivnim interakcijama - uvijek se zaključci donose temeljem prosječnih, a ne slučajno ili s namjerom izabranih pojedinačnih vrijednosti. U pogledu povijesti većina ljudi prakticira upravo takvu grešku – povijest skupine kojoj pripada (naroda, države, čovječanstva,...) procjenjuje prema iskustvima vlastite obitelji. Prosječni čovjek nije dovoljno objektivan da događaje u svojoj porodici, kao i vlastito iskustvo, uklopi u opća zbivanja, i tek temeljem toga prosuđuje povijest. Često sam povijest nazivao *termodinamikom ljudskog roda*, u analogiji sa fizikalnom termodinamikom koja govori o vladanju cjeline objekta koji proučava (plina, recimo), ne poznajući niti vodeći brigu o pojedinim atomima čije "sudbine" mogu biti najrazličitije, ali svi zajedno doprinose svojstvima kolektiva. U slučaju ljudske zajednice rekli bismo – njenim trenutnim kvalitetama i povijesti njenoj.

Znači li to da je istina toliko nedohvatna da o njoj ni ne možemo pričati, već se koprcamo u močvari najrazličitijih interpretacija iz koje se ne možemo iskobeljati? Dakako da ne, ukoliko raspolažemo s dovoljno činjenica koje znamo uklopiti u cjelokupni kontekst; obrazovanja da smo to sposobni izvesti, i morala da to učinimo bez obzira na eventualno nepovoljne zaključke po svoju obitelj ili nas same. Ilustrirat ću to na primjeru tzv. *"bleiburške tragedije Hrvata"*, što nije negoli zavodeća sintagma, jer ne može biti veća tragedija naroda (pustimo sad što se ovdje radi tek o njegovom vrlo ograničenom podskupu) kad njega pobijaju, negoli ako taj isti narod masovno pobija druge. Ne, za etičnog čovjeka. Dakle, najveća

tragedija *Hrvata* je "njihovo" vladanje u *Jasenovcu* i srodnim logorima masovnog uništenja, a ne u bleiburškom bijegu (i njegovim posljedicama) pred odgovornošću za spomenuto djelovanje.

Čovjek je biološko, ali i socijalno biće. Niti su u *Jasenovcu*, niti u *Bleiburgu* (točnije, na tzv. "križnom putu") ljudi tamanjeni radi svoje biološke, već je to rađeno radi socijalne suštine njihove. Stavova, kulture i sličnih socijalnih karakteristika, koje od *Homo sapiensa* – biološkog stvora – čine čovjeka u mnogo potpunijem smislu od formalnog, biološkog. Naravno da za svako djelovanje postoje uzroci, koji ni ukojem slučaju ne mogu biti jednakovrijedni, niti etički jednakovaljani. Vladanje *velikosrpske buržoazije* u *Kraljevini Jugoslaviji* nikako ne može (ni kvalitativno ni kvantitativno) biti prihvatljiv i dovoljan razlog za *ustaške zločine* u *NDH*, zanemarimo li čak da je i po kršćanskim mjerilima osveta grijeh. Sad dolazimo do uzroka i razloga navodne "*najveće hrvatske tragedije*", ne zadržavajući se na pojedinačnim sudbinama (koje individualno gledajući mogu biti zaslužene, nezaslužene, pravedne, nepravedne itd...). *Pravda*, još jedna kategorija koji ovisi o ljudskoj definiciji, ima različite modalitete iskazivanja koje možemo prosuđivati tek iz konteksta činjenica i vremena, a ne temeljem naknadnih (desetljećima ili stoljećima kasnije) evoluiranih moralnih kriterija.

- *tvorci tzv. NDH bili su izdajnici države (Jugoslavije) napadnute od agresora (nacističke Njemačke)*

- *njihovo djelovanje bilo je na liniji istrebljenja Srba, Židova, Roma, nepoćudnih Hrvata i ostalih proskribiranih naroda i pojedinaca (homoseksualaca, mentalnih i fizičkih invalida itd.)*

- *oni su bili kvistlinzi, suradnici okupatora*

- *suradivali su sa četnicima*

- *dijelove vlatitog teritorija predali su okupatoru*

- *vršili su, bježeći od partizana, zločine i nakon službenog završetka rata na tlu Evrope*

Svaka od ovih nedvoumnihi činjenica krimen je i po kriterijima današnje države, pa zašto ne bi bila po onima bivše? Navedeno preteže nad pojedinačno gledanim zločinima koje su i partizani svakako vršili. No, oni nisu bili izdajnici države, nisu bili kolaboranti, nisu surađivali s četnicima nakon propalih pokušaja zajedničke obrane države, za rata nisu vršili masovne zločine, povratili su otuđene teritorije, a u času završetka rata očekivali su – kao i sve članice [Antifašističke koalicije](#) – da se neprijatelj preda, a ne da jedini u *Evropi* nastavi ratovati, pa i godinama poslije u obliku teroristički skupina. Povijesno gledajući, u kontekstu tih zbivanja i činjenice da osveta nad neprijateljem nije nedostajala i kod drugih članica pobjedničke koalicije ([1](#), [2](#), [3](#)), treba donositi sudove. U ukupnom kontekstu povijesnog vremena, stavova i djelovanja neprijatelja. Očiste li se svaki fašista i antifašista od svoje socijalne i svjetonazorske (u osnovi, etičke) biti, onda se sve svede na klanje svinja: njihova svinja zaklala je našu, ali je i naša svinja zaklala njihovu! Sve su žrtve iste, rezultat je neriješen, poklonimo se svima i nastavimao tamo gdje su etički i fizički gubitnici bili zaustavljeni. Dakako, sukladno vremenu u kojem živimo. No, ne radi se o svinjama nego o ljudima, čije su sudbine određene ukupnošću ali i posebnošću stavova koje su zastupali tijekom društvenih okolnosti, formiranju kojih su i sami doprinjeli. Bitni pokretač ustaškog djelovanja bijaše *antisrbizam* i *antikomunizam*, temeljem čega se htjelo zasnovati nacionalno čistu državu. Nije li za njihove apologete porazno, što su u obranu države i ljudskosti stali upravo komunisti?

Međutim, sad nastupa manipulacija. Nećemo se zadržati na onim pojednostavljenjima tipa da je "*svaki zločin samo zločin*" (što pada u vodu već odnosom spram "naših" zločina), nego ćemo razmotriti konkretni slučaj. U reviziji povijesti koja je na djelu, *svaki* ubijeni svećenik ili fašista, samo je nepravedno, zvjerski i zločinački smaknuti nevini jadnik, bez prava na pravedno suđenje. Domaći fašisti, kolaboranti i masovni ubojice neviniji su od pobunjenih protiv njihova terora! A ne pada im ni na pamet da nevine civile (svakako ih je bilo, mnogo više zbog fašističkog izživljavanja) proglase *kolateralnim*, "*samorazumijevajućim*" žrtvama svakog rata, kao što to čine najnoviji gospodari s kojima opet kolaboriraju. Komunisti su stvarali ikone, ali svakako uz jače opravdanje (ukoliko stvaranje mitova uopće možemo pravdati) negoli to današnje elite nastoje činiti. Jedna od njih je i žena (sad već pokojna) – zvana [junakinjom](#),

ukoliko junaštvo jeste podnositi vlastitu sudbinu - koja govori (prema [hrvatskoj Wikipediji](#)):

*"Moja četiri sina i zet darovali su svoje živote za slobodu i obranu svoje Domovine Hrvatske od srpskog agresora u ovom Domovinskom ratu 1991. godine. Od istih neprijatelja stradala su mi četiri **nedužna** brata u Drugom svjetskom ratu, a suprug mi je čudom ostao živ."*

Razumljiva je tuga i shrvanost majki i očeva djece, ma kakvih karaktera bila, i ubijena u ma kojim okolnostima. No, to nije povijest, to je tek individualna tragedija njenih sudionika, jedan od bezbrojnih povijesnih *detalja*. Ali, kao što je razumljiv žal za žrtvama najbližih, korišćenje njihove sudbine u svrhu manipulacija je svojevrsni zločin (u ponekim državama, ne u RH!) i sudski kažnjiv. Sudjeluje li shrvana majka u tome svijesno, ili se naprosto njena bol koristi, sasvim je svejedno po objektivno razmatranje. Dvije istaknute tvrdnje u citatu, bodu oči. U drugom svjetskom ratu stradala su njena četiri **nedužna** brata od **istih** neprijatelja! Nakon nešto traganja po internetu, uspijeva se pronaći [konkretniji podatak](#) o nedužnosti njene braće:

"U Drugom svjetskom ratu i neposredno nakon njega izgubila je četiri brata – Ivu, Martina, Ivana i Petra – koji su bili pripadnici vojske Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Dvojica braće ubijena su 1945. na Bleiburgu u Austriji, a dvojica su se iz rata uspjela živi vratiti kući. Prvi je bio odmah strijeljan od nove partizanske vlasti, a drugi je nešto kasnije ubijen kod Našica. Obitelj nikada nije saznala točno tko ih je ubio i gdje su im grobovi, niti je o tome smjela govoriti i pitati tadašnju vlast. Katin suprug Ante (1922.–1981.), koji je također prošao pakao Bleiburga i Križni put, ostao je srećom živ, ali je nakon rata stalno bio maltretiran, saslušavan, zatvaran i proganjan; državni posao nikako nije mogao dobiti pa je živio teško kao seljak-nadničar."

Daklem, očito je da su braća spomenute pokojnice, zajedno s njenim mužem bili dijelovi vojske NDH (ustaša ili domobrana, to se ne vidi) koja je nakon kraja rata (u Evropi, a ne i u Jugoslaviji!) očajnički bježala u zagrljaj dojučerašnjih neprijatelja, kako bi izbjegli kaznu za zlodjela činjena u zemlji. Sad su oni "nevini", a partizani koji su ih likvidirali su "krivi" – jasna i sveprisutna tvrdnja

povijesnih revizionista koja bi se *apriori* (a to većina mladih, obrazovanih po novonametnutoj obrazovnoj paradigmi, čini) trebala smatrati istinitom. Svaka majka ili sestra može po volji vjerovati u nevinost vlastite djece (čak i masovnih ubojica), što s povijesne perspektive nema nikakvu važnost. Važne su samo činjenice uzete u kontekstu zbivanja. No, interesentno je da su protiv *Miloševićevog* ataka (što je također detalj, možda i najvažniji ali ipak samo detalj, u sveukupnoj slici situacije) sinhrono ustala djeca takvog pedigreea, skupa s *ustaškim emigrantima šuškovskog tipa* iz kanadskog *Norvala*. Nastavlja gospođa svoju bajkovitu [skasku](#), prepličući činjenice, vjerovanja i mržnju:

"U Drugom svjetskom ratu hrvatski narod je želio obnoviti svoju samostalnu državu, i zato se morao boriti protiv Srba koji su ga u tome sprečavali, čineći nasilje i zločine nad hrvatskim narodom, kao što to i danas čine. Oko tristo tisuća naših nedužnih golorukih vojnika, po završetku rata 15. svibnja 1945. godine, nakon što su položili oružje u Austriji, predali se krvnicima – srpskim fašistima, koji su ih u najvećim mukama ubijali na križnom putu. Tu su stradala i moja četiri brata, kao i mnogi drugi nedorasli mladići i ostali. U najvećim poteškoćama poslijeratnog terora nad hrvatskim narodom, dok su mi supruga mirnog seljaka, više puta zatvarali, podizala sam svoju djecu i odgajala ih u katoličkoj vjeri i ljubavi prema Bogu, svim ljudima i prema svojoj Domovini."

Ni riječi o tome zašto su se predali tek tjedan dana po kraju rata, zašto ne onima protiv koji su se borili, i što su sve ti *"nedužni goloruki vojnici"* (poput njene braće i muža?) činili dok su još imali oružje u rukama.

Dalje, govori ona kako su joj od *"istih neprijatelja"* (od kojih su joj stradali sinovi u zadnjem ratu) stradala braća, a muž za dlaku izbjegao stradavanje. Čudno, ukoliko se *„nikada nije saznalo točno tko ih je ubio“*; čudno zna li se da su joj se sinovi, u tzv. *"domovinskom ratu"*, borili isključivo protiv srpsko-crnogorskih vojnih i paravojnih formacija, dok su *partizanske jedinice* [popunjavali](#) pripadnici *svih jugoslavenskih naroda i narodnosti*:

"Prema Titu, nacionalni sastav NOVJ-a u svibnju 1944. bio je 44% Srba, 30% Hrvata, 10% Slovenaca, 5% Crnogoraca, 2,5% Makedonaca i 2,5% bosanskohercegovačkih Muslimana. Prema enciklopediji holokausta

Meomorijskog muzeja holokausta SAD-a, 'partizanski pokret bio je multietnički pokret otpora – uključujući Srbe, Hrvate, Bošnjake, Židove i Slovence.'"

Očito iz izjave uciviljene majke indirektno progovara globalno antisrpsko, ali i antikomunističko raspoloženje, s obzirom da revizionisti hrvatske - ali i drugih – povijesti, sudionike *NOB* uglavnom opanjkavaju kao komuniste. Poštujući majčinu bol zbog izgubljenih sinova i braće, svakako se protivim manipulaciji njenim gubitkom, u čemu je ona i sama učestvovala. Tako se stvaraju mitovi, samo ih još treba urezati u prijemčljive dječje mozgove, a za to će se već pobrinuti obrazovni sistem. Ničija tragedija i patnje ne mogu pravdati silovanje povijesne istine. Da se ne pomisli kako sam se napopastio na nju, ne ulazim u daljnju analizu primjera koji sam dao.

I moj djed, kojeg nikad nisam upoznao, kad se zbog svoje gluposti a ne slušajući suprugu, prijevremeno vratio u zemlju jer "*nije učinio nikakav zločin*" (ne bijaše ni u vojsci ni u policiji, a krivnja mu je bila što je kao pripadnik manjine pružio podršku okupaciji svog zavičaja), bijaše uhapšen, i nakon suđenja nestao netragom jednog dana. No, ne pada mi na pamet da temeljem sudbine svog djeda procjenjujem povijesna zbivanja. Majka, kćerka "*neprijatelja naroda*" i umjerena vjernica, nikad članica *Partije*, od svoje šesnaeste godine do mirovine nije izgubila posao, obitelj nije skrivala božićna slavlja (kolege iz poduzeća su jedva čekali da im donese đakonije); socijalistički sindikat je neposredno nakon rata spriječio izbacivanje obitelji iz stana, a bila je ponosna što joj je sin, ateist – koji je radio u prosvjeti, i ženu vjernicu neskriveno pratio na polnočke - odbio učestvovati u posljednjem ratu koji su drugi zakuhali, i ostao živ te doslijedan svom [etičkom stavu](#)! Niti gubitak oca, niti ma koja nacionalna ostrašćenost nisu moju majku ni baku natjerali na put bez povratka – put mržnje.

Pipajući slona i dajući interpretacije napippanoga, načas smo došli u iskušenje da ne možemo spoznati istinu; mi koji znamo što je slon i kako izgleda, dok su pipajući zadržali svoje predrasude o njegovu izgledu. No, jednako smo spoznali da istina ovisi i o *stajalištu* koje procjenitelj zauzima, a ona svakako nisu sva jednakovrijedna. Dok se nekad svađalo, tuklo i spaljivalo zbog interpretacija o izgledu planete, danas je dovoljno i najneobrazovanijeg njenog stanovnika lansirati u orbitu da shvati (hoće li?) istinu. Nažalost, iskustvo pokazuje da mnogi, nit' žele

nešto naučiti, nit' žele biti lansirani u spoznajnu orbitu kako bi znanje prikupili linijom manjeg otpora. Ne svjedoče li o tome i bezbrojni komentatori po portalima, koji preko činjenica prelaze kao nož kroz maslac. Svaki narod ima svoje svijetle i tamne trenutke. Kako li je samo licemjerno da kršćanski vjernici, ne samo ne umiju [izvaditi brvno](#) iz svojih očiju, nego ni iz „očiju“ vlastita naroda. Možda zato što mogu samozadovoljno nastaviti živjeti s vlatitim grijesima, uvjereni da će im se sve oprostiti? *Bog* možda prašta (može li to netko i dokazati?), ali čovjek baš i ne - ma koliko se u to zaklinjao.

21.11.2016.

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>